

TIPOLOGIJA, VRSTE I REDOSLIJED ZAVISNOSLOŽENIH REČENICA U ZNANSTVENOM STILU

Kontić, Luciana

Undergraduate thesis / Završni rad

2021

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Split, Faculty of Humanities and Social Sciences, University of Split / Sveučilište u Splitu, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:172:406170>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-09-02**

Repository / Repozitorij:

[Repository of Faculty of humanities and social sciences](#)

UNIVERSITY OF SPLIT

DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJI

SVEUČILIŠTE U SPLITU
FILOZOFSKI FAKULTET

ZAVRŠNI RAD

TIPOLOGIJA, VRSTE I REDOSLIJED ZAVISNOSLOŽENIH
REČENICA U ZNANSTVENOM STILU

LUCIANA KONTIĆ

SPLIT, 2021.

Odsjek za Hrvatski jezik i književnost

Hrvatski jezik i književnost i Pedagogija

Sintaksa hrvatskog jezika

**TIPOLOGIJA, VRSTE I REDOSLIJED ZAVISNOSLOŽENIH
REČENICA U ZNANSTVENOM STILU**

Studentica:

Luciana Kontić

Mentor:

doc. dr. sc. Tanja Brešan Ančić

Split, rujan 2021. godine

Sadržaj

1. UVOD	1
2. METODE I CILJEVI RADA	2
3. FUNKCIONALNA RASLOJENOST HRVATSKOGA JEZIKA	2
3.1. Znanstveni stil	3
4. REČENICE	5
4.1. Nezavisnosložene rečenice	6
4.2. Zavisnosložene rečenice	8
5. VEZNA SREDSTVA	10
6. REZULTATI ANALIZE	11
6.1. Vrste rečenica	11
7. Analiza nezavisnosloženih rečenica	12
8. ANALIZA ZAVISNOSLOŽENIH REČENICA	14
8.1. Vrste zavisnosloženih rečenica	14
8.2. Vezna sredstva	19
8.3. Redoslijed surečenica i rečenica	22
9. ZAKLJUČAK	25
10. SAŽETAK	26
11. SUMMARY	27
Literatura	28
Izvori	29

1. UVOD

Hrvatski je standardni jezik višefunkcionalan (Frančić i sur. 2005: 22) i prema tome ima pet funkcionalnih stilova koji se koriste u različitim područjima: u uredu, znanosti, publicistici, književnosti i razgovoru. Prema tome se i funkcionalni stilovi nazivaju administrativno-poslovni, znanstveni, novinarsko-publicistički, književnoumjetnički i razgovorni (Silić 2006: 36). Svaki od njih ima svoje zakonitosti i norme pa je tako znanstveni stil kojim se u radu bavimo izrazito objektivan, apstraktan (Silić i Pranjković 2007: 376), racionalan, precizan, ekonomičan i strog (Frančić i sur. 2005: 279). U njemu nema mjesta za nedovršenost i dvosmislenost pa gramatika ima veliku ulogu u ostvarivanju znanstvenog teksta. Prednost se u znanstvenom stilu daje sintaksi i leksiku ispred morfologije i fonologije (Silić 2006: 45) pa tako posebnu pozornost pridajemo rečenici kao jednom od predmeta sintakse. Po sastavu se rečenice dijele na jednostavne i složene rečenice, a složene se dalje dijele na zavisnosložene i nezavisnosložene (Silić i Pranjković 2007: 315). Predmet ovog rada su zavisnosložene rečenice u kojima surečenice čine jedinstvenu cjelinu, a granica se među njima ukida (Silić i Pranjković, 2007; Barić i sur. 2003). One nastaju uvrštavanjem zavisne surečenice u glavnu (Silić i Pranjković 2007: 329) pa se s obzirom na odnos zavisne i glavne rečenice dijele na subjektne, predikatne, objektne, uzročne, pogodbene, namjerne, dopusne, posljedične, vremenske, pogodbene i dr. Vezna sredstva imaju veliku ulogu u ostvarivanju zavisnosti među rečenicama, a s obzirom na njih rečenice mogu biti asindetske (bezvezničke) i sindetske (vezničke) Silić i Pranjković (2007: 356-358). Vezna se sredstva dijele na veznike i konektore (Pranjković 2013: 303). Veznici su nezavisnosloženih rečenica konjunktori, a zavisnosloženih subjunktori ((Pranjković 2013: 203) te oni imaju ulogu uspostavljanja odnosa među surečenicama. S druge strane, za uspostavljanje odnosa među rečenicama na razini teksta, važni su konektori. Oni povezuju rečenicu u cjelinu koja čini tekst (Pranjković 2013: 205) i najbitniji su u organizaciji teksta (Pranjković 1996: 524).

Motiv za pisanjem o ovoj temi nalazi se u općenitoj naklonjenosti sintaksi, posebice rečenicama i to zavisnosloženim. Budući da je hrvatski standardni jezik pun iznimki i pravila, htjelo se uvjeriti da u najstrožem funkcionalnom stilu, znanstvenom, postoje usustavljena pravila koja se slijede što se tiče sintakse odnosno rečenica. Očekuje se da će, s obzirom na iščitanu literaturu, postojati određena pravila kojih će se znanstveni tekst pridržavati, a provjerit ćemo to tijekom analize.

2. METODE I CILJEVI RADA

Cilj je ovoga rada analizirati tipologiju zavisnosloženih rečenica i dokazati postoje li određeni parametri koji imaju utjecaja na usustavljivanje znanstvenoga stila te postoje li elementi koji su sintaktički relevantni za znanstveni stil općenito. S obzirom na iščitano literaturu (Silić i Pranjković 2007: 376) krenuli smo od pretpostavke da će prevladavati subjektne rečenice budući da je znanstveni stil sklon obezličanju. Analogijom, zaključak koji se javio kod Stolar (2019: 169) da je značajka zakonskog teksta preciznost pa su prema tome jednostavne rečenice rijetke, možemo pretpostaviti da će u znanstvenom tekstu biti isto radi konciznosti teksta i kondenzacije značenja. Ako se govori o preciznosti, onda valja spomenuti da je pretpostavka, budući da obje vrste objašnjavaju ili pobliže opisuju sadržaj, da će brojne biti i atributne i uzročne rečenice. Dopusne su rečenice, točnije uzročnodopusne, karakteristične za znanstveni stil pa pretpostavljamo da će i njih biti u određenoj većini (Silić i Pranjković 2007: 350).

3. FUNKCIONALNA RASLOJENOST HRVATSKOGA JEZIKA

Prema Siliću (2006: 36) hrvatski se standardni jezik definira kao „jezik hrvatske polifunkcionalne javne komunikacije.“ Sukladno tome, jedna je od značajki¹ hrvatskog standardnog jezika višefunkcionalnost (Frančić i sur. 2005: 22). To znači da hrvatski standardni jezik različito funkcionira u znanosti, u uredu, u novinama, u književnosti i u razgovoru te s obzirom na to hrvatski standardni jezik ima pet funkcionalnih stilova: znanstveni, administrativno-poslovni, novinarsko-publicistički, književnoumjetnički i razgovorni (Silić 2006: 36). Svaki od tih stilova ima svoje zakonitosti i „narušavanje zakonitosti u jednome funkcionalnom stilu nije istovjetno s narušavanjem zakonitosti u drugome funkcionalnom stilu“, odnosno pojava koja je u jednom stilu greška, ne mora biti greška u drugom (Silić 2006: 36). Greška se čini kada se nešto što je svojstveno jednom funkcionalnom stilu koristi u drugom (Silić i Pranjković 2007: 375), a sukladno tome Silić (2006: 37) ističe da je svaki funkcionalni stil svojstven samom sebi i svaki se na svoj način „odupire onomu što ne valja“ zahvaljujući svojim normama i pravilima. Unatoč tome što svaki funkcionalni stil ima svoje zakonitosti, svi funkcionalni stilovi imaju i nešto opće, nešto

¹ Značajke su hrvatskog standardnog jezika „autonomnost, svjesna normiranost, višefunkcionalnost, stabilnost u prostoru i elastična stabilnost u vremenu“ (Frančić i sur. 2005: 22).

što im je svima zajedničko, a Frančić i sur. (2005: 23) tu pojavu nazivaju „opći, stilski neutralan dio standardnog jezika.“

3.1. Znanstveni stil

„Znanstveni funkcionalni stil standardnog jezika trebao bi u potpunosti biti u službi logičke organizacije sadržaja i njezina izraza.“ (Frančić, Hudeček i Mihaljević 2005: 279), a Silić (2006: 43) navodi kako je znanstveni stil individualno ograničen te stoga objektivan. Osim objektivnošću, znanstveni je stil određen još i „racionalnošću, strogošću i ekonomičnošću znanstvenog sadržaja; svojom deskriptivnom funkcijom, tj. činjenicom da se njime opisuju pojave, događaji, istraživanja, znanstvena otkrića i teorije; težnjom za točnošću, jednoznačnošću, jasnoćom, preciznošću i nedvosmislenošću; zahtjevom za terminološkom ujednačenošću i ispravnošću te zahtjevom za dovršenošću i potkrijepljenošću svake tvrdnje.“ (Frančić i sur. 2005: 279). Nadalje, autori znanstvenih tekstova bi trebali paziti na primjerenost teksta, ujednačenost, uravnoteženosti među dijelovima teksta te usustavljenosti i povezanosti svih dijelova teksta (Frančić i sur. 2005: 279). Frančić i sur. (2005: 281) napominju i kako znanstveni stil nije jedinstven, već se dijeli s obzirom na područje te s obzirom na primatelja teksta. Tako se znanstveni stil dijeli na strogo znanstveni funkcionalni podstil, znanstveno-popularni podstil te pedagoški funkcionalni podstil. Pedagoškim funkcionalnim podstilom pišu se udžbenici, dok se znanstveno-popularnim podstilom pišu djela namijenjena laicima (Frančić i sur. 2005: 281). Od znanstvenih tekstova imamo referat, članak, recenziju i uručak. Učenički ili studentski referat razlikuje se od znanstvenog ili stručnog članka pri čemu je prvi pisan pedagoškim podstilom, a drugi strogo znanstvenim podstilom (Blažević 2009: 13). „Struktura znanstvenoga članka i referata dijeli se na: uvod (najava teme i metodologije rada), glavni dio (objašnjavanje termina, rezultati istraživanja) i zaključak (ponavljaju se najvažniji rezultati.“ (Blažević 2009: 13). Za recenziju je najvažnije spomenuti da je pisana znanstvenim funkcionalnim stilom, ali uz utjecaj administrativno-poslovnoga stila te je njezina svrha vrednovati znanstveni tekst (Blažević 2009: 13). Uručkom se slušateljima olakšava praćenje usmenog izlaganja predavača na znanstvenim ili stručnim skupovima (Blažević 2009: 13).

Budući da je logička organizacija od iznimne važnosti u znanstvenom stilu, postoje dva načela – načelo apstraktnosti i načelo objektivnosti (Silić 2006: 44). Načelo apstraktnosti se odnosi na oslobađanje znanosti nebitnih obilježja poruke, a načelo objektivnosti na

oslobađanje znanosti od subjektivnosti pošiljatelja i primatelja poruke (Silić i Pranjković, 2007: 376). „Apstrakciju definiramo kao misaono oduzimanje nekih (nebitnih) obilježja predmeta, da bi se tako izdvojila njegova bitna, postojana, zakonita obilježja.“ (Simeon 1969: 98; prema Silić 2006: 44). Drugim riječima, apstraktno označava sve ono što se može odnositi na više stvarnih pojava ili predmeta, dok ono konkretno označava nešto što se odnosi samo na jednu pojavu ili predmet (Silić 2006: 44). Nadalje, Silić (2006: 45) objašnjava konkretne i apstraktne kategorije kao kategorije koje se ostvaruju na jedan ili sve načine te navodi kako se znanstveno mišljenje svodi na kategorijalno mišljenje.

Što se tiče jezičnih kategorija, odnosno gramatičke, važno je istaknuti kako su za znanstveni stil od veće važnosti leksik i sintaksa nego fonologija i morfologija (Silić 2006: 45). Što se tiče glagolskih kategorija, vrijeme nije toliko važno u znanstvenome stilu te bi se trebali birati neutralniji, odnosno apstraktniji glagolski oblici (Blažević 2009: 8). „Od predstavnika su glagolskih kategorija apstraktniji od drugih infinitiv, izvanvremenski prezent (i prezent općenito), izvanvremenski futur i nesvršeni glagolski oblici.“ (Silić 2006: 45). Najneutralniji glagolski oblik je glagolski prezent nesvršenih glagola koji se koristi za izricanje prošlosti, sadašnjosti i budućnosti (Blažević 2009: 8), a naziva se još i „svevremenski“ ili „bezvremenski“ prezent (Silić i Pranjković 2007: 376). Nadalje, infinitiv služi za izražavanje odnosa prema sadržaju poruke, a u znanstvenome se stilu koristi „kao dio frazeologizirane konstrukcije u službi tekstnog veznog sredstva.“ (Blažević 2009: 8). Što se tiče futura, njime se više ne izražava budućnost, tj. odnos „prošlost : sadašnjost : budućnost“, već odnos „lijevo : desno“ (Silić 2006: 49). Budući da je jedno od temeljnih načela znanstvenog stila načelo objektivnosti, sve ono što izražava subjektivnosti bi se trebalo izbjegavati pa tako i kondicional, optativ i imperativ (Silić 2006: 48). Oni se mogu koristiti samo u službi poruke, a ne pošiljatelja i primatelja poruke (Silić i Pranjković 2007: 376). Kad su u pitanju lica apstraktnija su od drugih „treće lice jednine. drugo lice jednine uopćena značenja i prvo lice množine, koje se naziva 'autorsko mi' ili 'mi skromnosti'“ (Silić 2006: 45). Treće se lice uglavnom javlja kao vršitelj radnje, a često se javlja i u bezličnim i pasivnim konstrukcijama (Blažević 2009: 9). Korištenje prvog lica jednine u znanstvenome stilu bilo bi opravdano jedino ako se „uspostavlja (su)odnos 'ono (pošiljatelj) : ono (poruka)', a ne 'ja (pošiljatelj) : ti (primatelj)'“ (Silić 2006: 48; prema Blažević 2009: 9).

Što se tiče rečenice, ona je u znanstvenome stilu organizirana po načelu znanstvenoga mišljenja, apstraktna je i sama sebi dovoljna te je zbog toga gramatički i obavijesno potpuna (Silić i Pranjković 2007: 376). „Gramatički potpuna znači da ima potpuno gramatičko ustrojstvo: i subjekt, i predikat, i objekt, i priložnu oznaku. Obavijesno potpuna znači da ima

potpuno obavijesno ustrojstvo: i obavijesni subjekt i obavijesni predikat.“ (Silić i Pranjković 2007: 376). I redosljed je u znanstvenom stilu stilski neobilježen pa je tako „subjekt uvijek ispred predikata, predikat ispred objekta, a objekt ispred priložne oznake, a obavijest se razvija tako da iz prethodne, stare obavijesti (tema) izlazi sljedeća, nova (rema).“ (Blažević 2009: 9). Kad su leksičke kategorije u pitanju imenice su zastupljenije od glagola, a njihovo je značenje apstraktnije i općenitije te se takve imenice, oslobođene svog konkretnog značenja, nazivaju terminima (Silić i Pranjković 2007: 378). „Među njima su najopćenitiji (najapstraktniji) termini koji se rabe u svim tekstovima i takve termine nazivamo kategorijalni termini. To su: *sustav (sistem), ustrojstvo (struktura), uloga (funkcija), kategorija, svojstvo* i dr.“ (Silić i Pranjković 2007: 378). Nakon njih imamo termine koji se rabe u srodnim i zasebnim znanstvenim disciplinama: općeznanstveni termini, srodnoznanstveni termini i uskoznanstveni termini (Silić i Pranjković 2007: 378). Važno je i napomenuti da se kako se u znanstvenom stilu često koriste internacionalne riječi ili internacionalizmi budući da su one zbog svog specifičnoga ustrojstva najjednoznačnije (Silić i Pranjković 2007: 378). Silić (2006; prema Blažević 2009) spominje i stilistička pravila o navescima. „Kad se jedni do drugih nađu pridjevni ili zamjenički oblici na sufiks -og, -eg, -om, -em, pravila o navescima su sljedeća: ako su dva oblika, navezak će dobiti prvi; ako su tri oblika, navezak će dobiti prva dva.“ (Silić 2006: 196; prema Blažević 2009).

4. REČENICE

Rečenica je jedan od predmeta sintakse koja se bavi odnosima „među jedinicama u nizu“, a te su jedinice riječi, spojevi riječi (sintagmemi) i rečenice (Silić i Pranjković 2007: 183). Rečenice se po sastavu dijele na jednostavne i složene rečenice (Silić i Pranjković 2007: 315). Jednostavne su rečenice one „sintaktičke jedinice s jednim temeljnim rečeničnim ustrojem“ kojeg čini odnos subjekta i predikata (Silić i Pranjković 2007: 315) i takve rečenice imaju samo jedan predikat. Osvrćući se na odnos subjekta i predikata, Silić i Pranjković (2007: 315) jednostavne rečenice dijele na raščlanjene (dvočlane) jednostavne rečenice i neraščlanjene (jednočlane rečenice). Razlika je između njih ta što raščlanjene „pretpostavljaju odnos između predikata i subjekta“ iako subjekt ne mora biti realiziran u njima, a neraščlanjene su one jednostavne rečenice u koje se subjekt „ili uopće ne može uvrstiti ili se ne uvrštava bilo zato što je općenito nepoznat, bilo zato što je nepoznat govorniku“ ili se iz nekih razloga ne smije imenovati (Silić i Pranjković 2007: 316). Silić i

Pranjkoć (2007: 315) raščlanjene rećenice dalje dijele s obzirom na članove rećeničnoga ustrojstva pa tako imenuju neproširene i proširene jednostavne rećenice. Neproširene su jednostavne rećenice one koje sadržavaju samo subjekt i predikat, a proširene sadrže još neke članove rećeničnoga ustrojstva poput objekta, priložne oznake, atributa i dr. (Silić i Pranjkoć 2007: 315). I neraščlanjene jednostavne rećenice imaju svoju daljnu podjelu na različite tipove jednostavnih rećenica pa tako Silić i Pranjkoć (2007: 316-317) spominju jednostavne rećenice s glagolima koji označuju meteorološke promjene, jednostavne rećenice koje se odnose na bilo kakva stanja, jednostavne rećenice koje upućuju na stanja vezana za osobu i druge tipove jednostavnih rećenica.

Druga vrsta rećenica po sastavu su složene rećenice. Njima se nazivaju one sintaktičke jedinice koje „sadržavaju dvije ili više jedinica s obilježjem predikativnosti“ (Silić i Pranjkoć 2007: 319), odnosno to su rećenice koje sadržavaju dva ili više predikata. Takve jedinice koje imaju obilježje predikativnosti nazivaju se surećenicama ili klauzama (Silić i Pranjkoć 2007: 319). Kod složenih rećenica postoje tri vrste sklapanja s obzirom na način na koji su jednostavne rećenice sklopljene u složenu, a to su sklapanje povezivanjem, uvrštavanjem i sklapanje bez veznika ili asindetsko sklapanje (Silić i Pranjkoć 2007: 319). Svaka tako nastala složena rećenica može imati nezavisni (koordinacija, parataksa) ili zavisni (subordinacija, hipotaksa) odnos, a taj odnos može biti „gramatički izražen ili neizražen“ (eksplicitni ili implicitni) (Silić i Pranjkoć 2007: 319). Implicitnost, dakle, „pretpostavlja sklapanje bez posredovanja eksplicitnih veznih sredstava, tj. veznika“ (Silić i Pranjkoć 2007: 320), a eksplicitnost upućuje na sklapanje u kojem susrećemo vezna sredstva. Tako razlikujemo implicitnu i eksplicitnu koordinaciju te implicitnu i eksplicitnu subordinaciju.

4.1. Nezavisnosložene rećenice

Nezavisnosloženim, odnosno koordiniranim (parataksa) (Silić i Pranjkoć 2007: 328), rećenicama nazivaju se složene rećenice „u kojima surećenice čine cjelinu (jednu jedinicu), ali strukturno ne ovise jedna o drugoj, što znači da svaka od surećenica zadržava posebno rećenično ustrojstvo, odnosno jedna surećenica u strukturnome smislu ne postaje sastavnim dijelom druge.“ (Silić i Pranjkoć 2007: 321). S druge strane, Barić i sur. (2003: 459) ih definiraju kao rećenice koje nastaju „tako da se ishodišnim rećenicama pri sklapanju u jednu rećenicu rećenična granica promijeni u nerećeničnu, takvu koja se više ne nalazi na kraju rećenice nego promijenjena ostaje unutar nje.“ Nadalje, Barić i sur. (2003: 459)

nezavisnosložene rečenice dijele s obzirom na to imaju li veznike (sindetske) ili su bez veznika (asindetske), a po sadržaju veznčkih priloga i nezavisnih veznika dijele ih na sastavne, suprotne, rastavne, izuzetne, zaključne i objasnidbene. Silić i Pranjković (2007: 328) također nezavisnosložene rečenice dijele s obzirom na veznike pa tako imamo eksplicitne (sindetske) i implicitne (asindetske) nezavisnosložene rečenice pri čemu eksplicitne i implicitne čine sastavne (kopulativne), suprotne (adverzativne) i rastavne (disjunktivne). Kada rečenica nastaje nizanjem međusobno nezavisnih rečeničnih ustrojstava, uz ukidanje rečeničnih granica, tada govorimo o rečeničnom nizu.

Sastavne ili kopulativne rečenice eksplicitne vrste označavaju nezavisnosložene rečenice „u kojima se sadržaji rečeničnih ustrojstava međusobno sastavljaju“ te se odnos njihovih surečenica zasniva na istosmjernosti (Barić i sur. 2003; Silić i Pranjković 2007). Sastavne rečenice implicitne vrste Silić i Pranjković (2007: 328) dijele na sastavne rečenice u užem smislu koje čine surečenični niz, uzročno-posljedične rečenice, uvjetne rečenice i objasnidbene rečenice. Veznici sastavnih rečenica su *i, pa, te, ni* i *ni* (Silić i Pranjković 2007: 322). S druge strane, suprotnim ili adverzativnim rečenicama svojstveni su kontrast i nepodudarnost. S obzirom da su u suprotnim rečenicama u kontrastu samo dva elementa, suprotne rečenice su uvijek dvodijelne (Silić i Pranjković 2007: 325). Veznici i prilozi suprotnih rečenica su *a, ali, nego, no, već, samo, kad, dok, kamoli, nekmoli* i drugi (Barić i sur. 2003: 461). Silić i Pranjković (2007: 326) navode i gradacijske rečenice kao posebnu vrstu suprotnih rečenica. Postoje one „korelativnoga tipa s vezničkim izrazom *ne samo, nego (već) i* i nekorelativnoga tipa s vezničkim izrazom *a kamoli, a nekmoli...*“ (Silić i Pranjković 2007: 326).

Rastavne ili disjunktivne rečenice odnose se na nezavisnosložene rečenice koje imaju veznik *ili*, a sadržaji ovih rečeničnih ustrojstava se međusobno rastavljaju (Silić i Pranjković 2007; Barić i sur. 2003). „U odnosu rastavnosti mogu biti dvije surečenice ili više njih. Kad su dvije, onda je riječ o odnosu alternacije, koji je sličan suprotnomu odnosu; a ako je više surečenica u odnosu rastavnosti, onda su takve rečenice slične sastavnim rečenicama u užem smislu, odnosno surečeničnom nizu.“ (Silić i Pranjković 2007: 327). Osim veznika *ili*, u rastavnim rečenicama koristi se još stilski obilježen *iliti* (Barić i sur. 2003: 461) te veznik *bilo* (Silić i Pranjković 2007:327). Nadalje, u odnos rastavnosti mogu ulaziti surečenice kao cjelina, ali i pojedini članovi rečeničnog ustrojstva kao što su predikat, subjekt, objekt, priložna oznaka i atribut (Silić i Pranjković 2007: 327).

Rečenice u kojima se iz sadržaja „jednoga rečeničnog ustrojstva izuzima dio sadržan u drugome“ nazivaju se izuzetnim rečenicama, a izuzetni prilozi i veznici su *samo, samo što*,

jedino, jedino što, tek, tek što, osim, osim što, van, do i nego (Barić i sur. 2003: 495). Barić i sur. (2003: 465) još navode i zaključne te objasnidbene rečenice. Zaključne rečenice su one rečenice u kojima se „na temelju jednoga rečeničnog ustrojstva logički zaključuje sadržaj drugoga.“, a zaključni su prilozi i veznici *dakle, zato, stoga, pa* i priložni izraz *s obzirom na to* (Barić i sur. 2003: 465). Objasnidbene rečenice bi bile one rečenice u kojima se „sadržaj jednoga rečeničnog ustrojstva objašnjava sadržaj drugoga“, a objasnidbeni su prilozi *jer, ta* i stilski obilježen (*jer*)*bo* (Barić i sur. 2003: 465).

4.2. Zavisnosložene rečenice

Zavisnosložene ili subordinirane (hipotaksa) (Badurina i Palašić 2019: 249) rečenice su takve rečenice u kojima surečenice čine jednu cjelinu, a rečenična se granica među ishodišnim rečenicama u potpunosti ukida (Silić i Pranjković, 2007; Barić i sur. 2003). Zavisnosložene rečenice nastaju uvrštavanjem i to na način da se zavisna surečenica uvrštava u ustrojstvo glavne surečenice koja može biti neovisna (Silić i Pranjković 2007: 329). „Neki od kriterija prema kojima se prepoznaju složene rečenice u kojima je jedna surečenica subordinirana u odnosu na drugu jesu: nemogućnost promjene redoslijeda surečenica bez ikakve logičko-semantičke promjene, uvrštenost jedne surečenice u drugu, samostalnost glavne surečenice (naspram nesamostalnosti zavisne surečenice) i moguća je zamjenička katafora (koja je u koreferentnom odnosu s nominalnom frazom u rečenici koja slijedi.“ (Bril 2010: 3; prema Badurina i Palašić 2019: 251-252). Halliday (2004; prema Badurina i Palašić 2019: 254) ovdje navodi dva sustava koji reguliraju odnose između surečenica. Prvi je stupanj međuovisnosti prema kojem surečenice mogu imati ili jednak ili različit status, a drugi je sustav logičko-semantičkih odnosa u kojem postoje dva temeljna tipa: ekspanzija i projekcija (Halliday 2004; prema Badurina i Palašić 2019: 254). Pranjković (2002: 76) spominje i različite vrste klasifikacija zavisnosloženih rečenica među kojima prevladavaju tri vrste. Prvi klasifikacijski kriterij naziva se formalnim u kojem se vezna sredstva najčešće dijele na vezničke riječi i inovativna sredstva veze (Belošapkova 1977: 216-219; prema Pranjković 2002: 76). Sljedeći se kriterij odnosi na funkcionalno stajalište koje zagovara paralelizam između zavisnih rečenica i dijelova rečeničnog ustrojstva općenito (Pranjković 2002: 77). Posljednji klasifikacijski kriterij je strukturno-semantički, a temelji se na dihotomiji raščlanjenost/neraščlanjenost, odnosno jednočlanost/dvočlanost (Belošapkova 1977: 220; Pospelov 1950a i 1959; Pranjković 2002: 79).

Različite su podjele zavisnosloženih rečenica pa tako podjela prema formalnom klasifikacijskom kriteriju s obzirom na veznike. Rečenice s vezničkim sredstvima dijele se na zavisnoupitne i odnosne, a rečenice s veznicima dijele se s obzirom na značenje veznika (uzročne, namjerne, vremenske, posljedične, izrične, dopusne, pogodbene, poredbene i rečenice neupravnoga govora (Pranjkočić 2002: 76). Pranjkočić (2002: 79) dalje navodi podjelu Belošapkove (1977) s obzirom na raščlanjenost i neraščlanjenost. Raščlanjene strukture dijeli na odnosno-proširujuće i determinativne, a determinativne zatim dijeli na uzročne, pogodbene, namjerne, dopusne, posljedične, vremenske, pogodbene te rečenice korespondencije ili podudaranja (Pranjkočić 2002: 79). Neraščlanjene strukture dijeli na adverbne i zamjeničko-suodnosne, a adverbne još na priimeničke i prikomparativne (Pranjkočić 2002: 79-80). Silić i Pranjkočić (2007: 356-358) imaju nešto drukčiju podjelu zavisnosloženih rečenica i to s obzirom na korištenje veznika pa tako imamo zavisnosložene vezničke rečenice (eksplicitna subordinacija) i asindetske zavisnosložene rečenice (implicitna subordinacija). Zavisnosložene vezničke rečenice su podijelili na „predikatne, subjektne (odnosne, zavisnoupitne i izrične), objektne (odnosne, zavisnoupitne i izrične), priložne (mjesne, vremenske, načinske, usporedne, uzročne, posljedične, namjerne, uvjetne i dopusne) te atributne u užem smislu i apozicijske.“ (Silić i Pranjkočić 2007: 356). Asindetske zavisnosložene rečenice dijele na rečenice s izjavnim riječima i rečenice s upućivačkim (foričnim) riječima (Silić i Pranjkočić 2007: 358). Barić i sur. (2003: 467) zavisnosložene rečenice pak dijele s obzirom na mjesto uvrštavanja zavisne rečenice u glavnu te s obzirom na sadržaj uvrštavanja zavisnih rečenica. S obzirom na mjesto uvrštavanja zavisnosložene rečenice mogu biti predikatne, subjektne, objektne, adverbne i atributne, a s obzirom na sadržaj uvrštavanja mogu biti odnosne, mjesne, načinske, vremenske, uzročne, namjerne, posljedične, pogodbene, dopusne, izrične, zavisno upitne i zavisno zahtjevne (Barić i sur. 2003: 467-472).

„Predikatnim surečenicama nazivaju se one zavisnosložene rečenice u kojima se zavisna surečenica odnosi prema osnovnoj kao što se imenski dio predikata odnosi prema glagolskomu dijelu.“ (Silić i Pranjkočić 2007: 330). Subjektna je rečenica takva rečenica koja se u glavnu uvrštava na mjesto subjekta te se za zavisna surečenica odnosi prema glavnoj kao subjekt prema predikatu (Barić i sur. 2003; Silić i Pranjkočić 2007). Objektna je pak rečenica takva u kojoj se zavisna surečenica prema glavnoj odnosi kao objekt prema predikatu te se takva zavisna rečenica uvrštava u glavnu na mjesto njezina objekta (Barić i sur. 2003; Silić i Pranjkočić 2007). Priložnim ili adverbnim rečenicama smatraju se one „zavisnosložene rečenice u kojima se zavisna surečenica odnosi prema osnovnoj kao priložna oznaka

(adverbijal) prema predikatu.“ (Silić i Pranjković 2007: 334). U atributnoj rečenici se zavisna surečenica u glavnu uvrštava na mjesto njezina atributa te se ona odnosi prema glavnoj kao atribut prema imenici ili nekoj drugoj imenskoj riječi (Barić i sur. 2003: 471). Imenska riječ može biti imenica, imenička zamjenica, poimeničeni pridjev ili redni broj (Silić i Pranjković, 2007: 352). Atributne se rečenice još dijele i na restriktivne (odredbene) i nerestriktivne (dopunske) rečenice koje se nazivaju i apozicijskima (Silić i Pranjković 2007: 355). „U restriktivnim atributnim rečenicama zavisna se surečenica odnosi na imensku riječ široka značenjskog opsega, (...) dok se nerestriktivne rečenice odnose na imenske riječi užega značenjskog opsega.“ (Silić i Pranjković 2007: 355). Što se tiče asindetskih zavisnosloženih rečenica, u rečenicama s izjavnim riječima „zavisna je surečenica dopuna kakva glagola ili opisnoga glagolskog izraza sa značenjem govorenja, mišljenja, osjećanja, percipiranja i sl.“ (Silić i Pranjković 2007: 357). S druge strane, u zavisnosloženim rečenicama s upućivačkim riječima se u „zavisnoj surečenici eksplicira sadržaj upućivačkih (foričnih) riječi, prije svega zamjenica i zamjениčkih priloga (kataforičnih demonstrativa) koji nisu autosemantični (samoznačni).“ (Silić i Pranjković 2007: 358).

5. VEZNA SREDSTVA

Vezna se sredstva dijele na veznike i konektore (Pranjković 2013: 203). Autor veznike definira kao „nepromjenjive suznačne (sinsemantičke) riječi (...) kojima se povezuju pojedini članovi rečeničnoga ustrojstva, surečenice (klauze) (...) nezavisnosloženih rečenica (...) i surečenice zavisnosloženih rečenica“ (Pranjković 2013: 203). Pranjković (2013: 177) za njih govori da su oni „izrazito suznačne riječi“ što se očituje u tome da su oni sintaktička sredstva pa imaju ulogu povezivanja sintaktičkih jedinica. Veznici se mogu dijeliti na neproizvedene (npr. *a, ili, da, ako*) i proizvedene (npr. *tako da, kao kad, prije nego što*) (Silić i Pranjković 2007: 251). Veznici nezavisnosloženih rečenica su konjunktori, a zavisnosloženih rečenica subjunktori (Pranjković 2013: 203).

Silić i Pranjković (2007: 320) za subjunktore govore da pripadaju surečenicama koje povezuju, dok Gligorić (2013: 138) govori da veznik „ne zauzima mjesto rečeničnog člana“ i nije u odnosu s njime. Pranjković (2013: 204) također kao glavnu razliku između konjunktora i subjunktora navodi (ne)pripadanje veznika surečenici pa tako kaže da konjunktori ne pripadaju nijednoj od surečenica što se može vidjeti po tome što surečenice nezavisnosložene rečenice mogu zamijeniti mjesta. Ipak je neosporna činjenica da vezna sredstva uspostavljaju

odnos među surečenicama što će se pokazati u analizi veznih sredstava kod analiziranog korpusa rečenica. Bitna je razlika između konjunktora i subjunktora i njihov sastav pa tako iste riječi ne moraju biti vezna sredstva i nezavisnosloženih i zavisnosloženih rečenica (Pranjeković 2013: 204). Osim po sastavu, razlikuju se i po značenju, konjunktori imaju općenitije značenje², a subjunktori konkretnije i određenije značenje³ (Pranjeković 2013: 205).

Što se tiče veznih sredstava na razini teksta, njih Pranjeković (2013: 205) naziva konektorima te oni rečenice „povezuju u cjelinu koju čini tekst“ (npr. *štoviše, međutim, prema tome*). Pranjeković (1996: 524) govori da su konektori „najvažnija sredstva u organizaciji teksta“, a to posebno vrijedi za znanstveni stil u kojem postoje brojne vrste konektora.⁴

6. REZULTATI ANALIZE

Za analizu zavisnosloženih rečenica u znanstvenom stilu odabrali smo tri članka iz različitih područja (pedagoško, medicinsko i psihologijsko) kako bismo dobili što vjerodostojnije rezultate: *Stavovi studenata pedagogije o autoritetu nastavnika* autorica M. Krešić, T. Zelenika i T. Vekić iz časopisa *Acta Iadertina, Neki epidemiološki pokazatelji u pandemiji COVID-19 u Republici Hrvatskoj tijekom 2020. godine* autora D. Ropca, I. Stašević i G. Rafaj iz časopisa *Acta medica Croatica* te *Osobine ličnosti i motivi za volontiranje* autorica M. Juzbašić i T. Vukasović Hlupić iz časopisa *Psihologijske teme*. Navedeni članci će se u nastavku teksta spominjati pod kraticama SSP za prvi, NEP za drugi i OLMV za treći članak.

6.1. Vrste rečenica

U analiziranom korpusu pronašli smo mnogo jednostavnih, nezavisnosloženih, zavisnosloženih i višestrukosloženih rečenica. Većina je analiziranih rečenica dio višestrukosloženih rečenica, a iako smo očekivali da će jednostavne rečenice biti rijetke, njih ima puno. Samo u analiziranom korpusu SSP-a nalazimo čak 17 jednostavnih rečenica, a u

² Značenje sastavnosti, suprotnosti i rastavnosti (Pranjeković 2013: 204).

³ Značenje mjesta, vremena, načina, uzroka, posljedice... (Pranjeković 2013: 205).

⁴ Adverzativni (npr. *međutim, naprotiv*), eksplikativni (npr. *naime, to jest*), konkluzivni (npr. *dakle, prema tome*), temporalni (npr. *u međuvremenu, zatim*), aditivni (*štoviše, osim toga*), koncesivni (*ipak, usprkos tome*), kondicionalni (*inače, u tom slučaju*) (Pranjeković 1996: 524).

ostala dva članka po 7 jednostavnih rečenica. Sve su jednostavne rečenice proširene, a neke od njih su:

Najčešće se govori o tradicionalnom i progresivnom pristupu odgoju. (SSP)

Virus se širi respiratornim kapljicama kod kihanja, kašljanja ili govora. (NEP)

U ovom ćemo istraživanju govoriti o otvorenosti k iskustvu. (OLMV)

7. Analiza nezavisnosloženih rečenica

Nezavisnosložene rečenice koje prevladavaju u trima analiziranim člancima su sastavne (27) i suprotne (22). Većina ih je dio višestruko složenih rečenica:

*Model pretpostavlja tri faze/ koje se definiraju/ **i razvijaju kroz određeno vrijeme.** (OLMV)*

*Mnogi autori razumijevaju autoritet kao vrstu odnosa,/ **a ne kao stvar/ koja se može dati/ i oduzeti.** (SSP)*

*Time se ukazuje na smrtonosne posljedice / koje nisu nužno uvijek etiološki prepoznate/ **i povezane s pandemijom.** (NEP)*

Primjeri sastavnih (kopulativnih) rečenica u analiziranom korpusu su:

*Navedene se autorice pozivaju na Webera **i određuju četiri oblika autoriteta.** (SSP)*

*Ova metodologija funkcionalna je i korisna za usmjeravanje izbora zdravstvene politike **te omogućava vladi da bude odgovorna za korištenje resursa.** (NEP)*

*Primjerice, nakon velike epidemije gripe uobičajena je registracija većeg broja umrlih u zimskim mjesecima,/ što se povezuje s komplikacijama/ koje nastaju nakon te bolesti/ **pa se smrt registrira kao zatajenje određenog organskog sustava, bez spominjanja gripe kao čimbenika prvobitnog narušavanja zdravlja.** (NEP)*

Veznici sastavnih rečenica u analiziranom korpusu su *i*, *te* i *pa*, a brojnošću se ističe veznik *i* za kojeg Silić i Pranjković (2007: 323) govore da ima „najšire značenje i najraznovrsniju porabu“. On povezuje „surečenice s odnosom istodobnosti“, „surečenice s odnosom susljednosti“ i „surečenice s kakvim značenjskim odnosom tipičnim za zavisnosložene rečenice“ (Silić i Pranjković 2007: 323). Također, veznik se *i* može udvajati pa tada ima i službu intenzifikatora (Pranjković 2002: 206). Veznik *te* je sličan vezniku *i*, ali

je od njega rjeđi i dolazi kao stilska zamjena vezniku *i*, a upotrebljava se i „da bi se izbjeglo gomilanje veznika *i*“ (Silić i Pranjković 2007: 323). Ono po čemu se veznik *pa* razlikuje od veznika *i* jest to što on dolazi između surečenica koje su u odnosu susljednosti i češće se nego veznik *i* koristi u uzročno-posljedičnim vezama (Silić i Pranjković 2007: 323).

Neke od suprotnih (adverzativnih) rečenica u analiziranom korpusu su:

U tradicionalnim idejama o odgoju u središtu je nastavnik, a odgoj se shvaća kao očuvanje i prijenos postojećeg znanja s generacije na generaciju. (SSP)

Djeca uglavnom ne obolijevaju, ali su aktivni prenosioci zaraze. (NEP)

Međutim, može se pretpostaviti/ da je dio zaraženih umro izvan bolničkog sustava/ i da mrtvozornici nisu nužno smrtni ishod povezali s uzročnikom COVID-19,/ već je kao uzrok smrti navedena neka druga bolest. (NEP)

Pri tome se učenike ne poučava samo sadržaju – što misliti,/ nego se naglasak stavlja na poučavanje učenika – kako misliti. (SSP)

Dio zaraženih ne pokazuje nikakve kliničke znakove bolesti (asimptomatska infekcija),/ dok je u oboljelih u najvećem broju ti blaga ili srednje teška respiratorna bolest. (NEP)

Veznici suprotnih rečenica koje smo uočili tijekom analize su *a*, *ali*, *već*, *nego* i *dok*. Veznik *a* čini većinu veznika ove vrste rečenica u analiziranom korpusu. Silić i Pranjković (2007: 325) govore da je svim veznicama suprotnih rečenica zajedničko značenje opće suprotnosti, a upravo veznik *a* ima to značenje u najširem smislu. On povezuje dvije rečenice koje su iste sintaktičke vrijednosti pa se u takvim rečenicama u pravilu redosljed surečenica može obrnuti bez da se značenje promijeni (Silić i Pranjković 2007: 325). Razlika između veznika *a* i veznika *ali* je ta što se rečenice povezane veznikom *ali* ne mogu međusobno obrnuti bez da se značenje promijeni (Silić i Pranjković 2007: 325). Između veznika *nego* i *već* nema razlike u značenju, ali veznik *nego* je neobilježen, a *već* je „obilježen kao rjeđi“ (Silić i Pranjković 2007: 326). Kontrast se kod ta dva veznika očituje u „suprotnosti između niječne i jesne surečenice i paralelizmu (ili antiparalelizmu) sintaktičkoga ustrojstva rečenice“ (Silić i Pranjković 2007: 326). Upotreba veznika *već* je puno običnija „među potpunim surečenicama suprotnih rečenica“⁵ nego kod primjera u kojima je „drugi dio poredbene konstrukcije imenskog tipa“⁶ (Pranjković 2018: 70). Pranjković (2018: 65) govori

⁵ Primjer: *Nismo išli na izlet, već smo se dogovorili da se nađemo na večeri* (Pranjković 2018: 70).

⁶ Primjer: *Nisam zahvalio Ivanu, već Petru* (Pranjković 2018: 70).

da se veznik *nego* nalazi u suprotnim rečenicama u kojima je takva suprotnost poznata pod nazivom korektura, odnosno u takvim se suprotnim rečenicama „prvom surečenicom tvrdi nešto što se drugom ispravlja“ (Silić i Pranjković 2007: 326). U takvim surečenicama prva je surečenica niječna i mora biti na prvom mjestu (Pranjković 2018: 66). Veznik *dok* prvenstveno je veznik vremenskih rečenica, ali Vukojević (1998: 386) govori da se on obrađuje i kao veznik suprotnih rečenica, a u to smo se i uvjerali.

Tijekom analize članka pronašli smo i jednu rastavnu (disjunktivnu) rečenicu:

Neki bolesnici još tjednima nakon akutnih simptoma mogu imati otežano disanje ili razviti pneumoniju. (NEP)

Veznikom *ili* se u rastavnim rečenicama sadržaj jedne surečenice rastavlja od sadržaja druge surečenice „time što se pretpostavlja da se ostvaruje sadržaj samo jedne od surečenica“ (Silić i Pranjković 2007: 327). Ovaj veznik može rastavljati i cijele surečenice i samo pojedine članove rečenice (Silić i Pranjković 2007: 327).

8. ANALIZA ZAVISNOSLOŽENIH REČENICA

S obzirom na to da je težište ovog rada na zavisnosloženim rečenicama u znanstvenom stilu, njih će se dalje u radu detaljnije opisati i analizirati po kategorijama vrste, veznih sredstava i redosljeda. U analizi se bavimo isključivo eksplicitnom subordinacijom budući da se implicitna subordinacija⁷ javlja u upravnom govoru, u strukturama s obraćanjem, uzvicima, pozdravima, u strukturama s demonstrativima⁸ i modifikatorima⁹ (Pranjković 2002: 178-203) što se pokazalo točnim jer nisu zabilježene u analiziranom korpusu.

8.1. Vrste zavisnosloženih rečenica

⁷ Pranjković (2002: 178) navodi podjelu implicitnih subordiniranih struktura prema tipizirajućim elementima pa tako izdvaja implicitne strukture s autosemantičnim tipizirajućim elementima i implicitne strukture sa sinsemantičnim tipizirajućim elementima. Autosemantične tipizirajuće elemente čine riječi i „izrazi deklarativno-perceptivne semantike ili obraćanja i njima slični (npr. uzvici, pozdravi, zaklinjanja i sl.)“ (Pranjković 2002: 178). Sinsemantične elemente čine izrazi s „informativnom nedovoljnošću“, odnosno demonstrativi ili modifikatori (Pranjković 2002: 178).

⁸ Strukture s ovim elementima su one „kod kojih se u funkciji tipizirajućeg elementa susreću zamjenice (i zamjenički prilozi) pokaznog značenja (npr. *ovaj, taj, ovako, tako, jedno* i sl.) (Pranjković 2002: 200).

⁹ Rečenični modifikatori obuhvaćaju priloge, čestice, prijedložne izraze i sl. „koji su u relaciji prema čitavoj rečenici i koji tu rečenicu semantički modificiraju“ (Pranjković 2002: 203).

Iako je pretpostavka bila da će prevladavati subjektne rečenice, u trima analiziranim člancima najveći je broj zavisnosloženih atributnih rečenica. S druge strane, nije iznenađujuće što atributne rečenice prevladavaju budući da je znanstveni stil strogo logičan pa rečenica mora biti gramatički i obavijesno potpuna (Silić i Pranjković 2007: 376). S time možemo povezati tvrdnju da atributna rečenica služi tome da „određuje kakvu imensku riječ iz osnovne surečenice po svojstvu“ (Silić i Pranjković 2007: 351) što svakako doprinosi potpunosti rečenice.

Svojom se brojnošću ističu atributne odnosne¹⁰ rečenice:

Ekstraverzija, zajedno s ugodnosti, predstavlja dimenziju ličnosti koja ima važnu ulogu u interpersonalnim odnosima. (OLMV)

Najteži bolesnici, kojima je bio kompromitiran respiratorni sustav, liječeni su pomoću respiratora. (NEP)

Karizmatični nastavnici nadahnjuju svoje učenike svojim strastvenim i predanim radom koji nije ograničen pravilima i konvencijama. (SSP)

Uz odnosne, bilježe se i atributne zavisnoupitne¹¹ rečenice:

Postavlja se pitanje kako se razumijeva autoritet i koja su njegova suvremena obilježja. (SSP)

Postavlja se pitanje do koje je mjere COVID-19 pridonio preranoj smrti oboljelih. (NEP)

Model pretpostavlja tri faze / koje se definiraju/ i razvijaju kroz određeno vrijeme. (OLMV)

Jedna je od hipoteza na početku ovoga rada bila da će u analiziranom korpusu prevladavati subjektne rečenice i ne samo što je opovrgnuta jednom, već je opovrgavamo i po drugi put.

¹⁰ „Odnosna rečenica je takva zavisna rečenica koja se pridružuje imenicama, imenskim skupinama, zamjenicama, priložima i prijedložnim izrazima u glavnoj rečenici i cijelim svojim sadržajem proširuje njihov sadržaj“ (Barić i sur. 1997: 472). One se uvode zamjenicama *koji, tko, što, čiji*, odnosnim prilogom *što*, odnosnim pridjevima *kakav i kolik* (Barić i sur. 2003: 474-478). Odnosne su atributne rečenice one u „kojima se zavisna surečenica uvodi po imenici ili imenskoj riječi (antecedentu) (Silić i Pranjković 2007: 353). Kod takvih rečenica, veznici nisu samo sredstvo povezivanja nego i zamjenjivanja nekog dijela glavne surečenice, u ovoj slučaju atributa. (Silić i Pranjković 2007: 353).

¹¹ Zavisnoupitna rečenica je takva rečenica koja se u glavnu uvrštava kao dodatni sadržaj, a oblikovana je pitanjem (Barić i sur. 1997: 515, 523). Zavisnoupitne atributne rečenice „pretpostavljaju imensku riječ (antecedent) upitnoga značenja u osnovnoj surečenici“ (Silić i Pranjković 2007: 353).

Naime, objektnih rečenica (15) ima više nego subjektivnih (7). Većina objektnih rečenica koje smo analizirali su izrične¹², ali nalazimo i zavisnoupitne¹³:

Tako učitelji očekuju od učenika/ da budu podložni njihovim uputama/ zbog formalne uloge koju posjeduju. (SSP)

No, važno je napomenuti/ da ne postoje u čistim oblicima. (SSP)

Cilj ovog rada je utvrditi u kojoj mjeri je pandemija COVID-19 utjecala na porast smrtnosti u populaciji Hrvatske tijekom 2020. godine. (NEP)

Oni uključuju karakteristike ličnosti, motive i okolnosti/ koji predviđaju/ tko će postati volonter/ te kakva će biti njegova efikasnost i zadovoljstvo volontiranjem. (OLMV)

Slično kao i kod objektnih, sve subjektivne rečenice koje smo uočili u analiziranom korpusu izrične su subjektivne rečenice:

Brzo je uočeno/ da pretežno obolijevaju osobe starije životne boli,/ premda je bilo i onih u srednjim godinama života. (NEP)

Može se reći da postoji ambivalentan odnos prema shvaćanju uloge i važnosti autoriteta. (SSP)

S obzirom da je volontiranje prosocijalno ponašanje/ koje je dugoročno/ pretpostavka je/ da se u podlozi takvog ponašanja nalaze i dimenzije ličnosti. (OLMV)

S obzirom da je volontiranje prosocijalno ponašanje/ koje je dugoročno/ pretpostavka je/ da se u podlozi takvog ponašanja nalaze i dimenzije ličnosti. (OLMV)

S obzirom na analizu ovog korpusa dio je početne hipoteze o brojnosti uzročnih rečenica opovrgnut. Naime, uzročne su rečenice zanimljive za znanstveni stil s obzirom na to da djeluju po principu uzrok-posljedica, a doprinose i potpunom razumijevanju rečenice pa je iznenađujuće što smo ih pronašli tek 3:

¹² Izrična je rečenica „takva zavisna rečenica koja se uvrštava u glavnu kao dodatni sadržaj neke riječi“ (Barić i sur. 2003: 515). Razlika je između odnosne i izrične rečenice ta što „odnosne dodatnim sadržajem pobliže određuju značenje neke riječi u glavnoj rečenici“, a izrične rečenice ga proširuju i tumače pa se prema tome mogu nazvati i objasnidbene ili eksplikativne rečenice (Barić i sur. 2003: 515). Ovakve se rečenice uvode veznicima *da*, *kako* i *gdje*, a objektivne se izrične rečenice uvode po aktivnim oblicima „glagola govorenja, mišljenja, osjećanja, percipiranja i sl.“ (Silić i Pranjković 2007: 353). Kod subjektivnih je izričnih rečenica situacija ista osim što se one uvode po „pasiviziranim oblicima glagola ili po predikatnim izrazima“ (Silić i Pranjković 2007: 352).

¹³ Zavisnoupitne objektivne rečenice su one „kojima zavisna surečenica ima oblik upitne rečenice ovisan o oblicima glagola koji označuje pitanje, zahtijevanje, govorenje, mišljenje i sl.“ (Silić i Pranjković 2007: 333).

Tako učitelji očekuju od učenika/ da budu podložni njihovim uputama/ zbog formalne uloge koju posjeduju. (SSP)

Najveći broj umrlih etiološki je prepoznat zbog činjenice da je većina oboljelih, zbog težine kliničke slike, liječena bolnički. (NEP)

S obzirom da je volontiranje prosocijalno ponašanje/ koje je dugoročno/ pretpostavka je/ da se u podlozi takvog ponašanja nalaze i dimenzije ličnosti. (OLMV)

S obzirom na to da Silić i Pranjković (2007: 345) govore da su namjerne rečenice slične uzročnima na način da bi se namjera „mogla odrediti kao poseban tip uzroka“ onda možemo reći da su i namjerne rečenice zanimljive u znanstvenome stilu. U našem je korpusu pronađeno 5 namjernih rečenica u samo jednome članku (SSP), a razlog tome može biti tema i područje članka:

Glavna je karakteristika suvremene škole fleksibilnost i prilagodba učenicima,/ kako bi došlo do optimalnoga razvoja pojedinca. (SSP)

Zagovornici progresivnoga pristupa zalažu se za uklanjanje autoriteta, pravila, discipline, ocjena i hijerarhije,/ kako bi došlo do razvoja kreativnosti, kritičkoga mišljenja i intrinzične motivacije kod učenika. (SSP)

On taj autoritet koristi za dobrobit učenika,/ kako bi im prenio znanja. (SSP)

Od ostalih smo rečenica u analiziranom korpusu pronašli još i tri poredbene rečenice:

Što nastavnici imaju veći autoritet, učenici imaju manju priliku postati autonomni. (SSP)

Ugodnost je, kao što je već navedeno, dimenzija ličnosti usmjerena na odnose s drugim ljudima. (OLMV)

Kako se povećavao broj hospitaliziranih/ tako se povećavao i broj umrlih,/ što je grafički prikazano na sl. 4. (NEP)

Usprkos tome što smo očekivali da će biti brojne i dopusne rečenice, u analiziranom smo korpusu pronašli samo 3, a sve su uzročnodopusne¹⁴:

¹⁴ Kada se suprotnost udruži s uzročnošću pa su dopusne rečenice u relaciji prema uzročnima, tada nastaju uzročnodopusne rečenice u kojima se surečenice povezuju veznicima *iako, mada, premda* i nekim proizvedenim veznicima: *unatoč tome, usprkos tome, bez obzira na to što...* (Silić i Pranjković 2007: 349-350).

Svi teško oboljeli u pandemiji COVID-19 bili su hospitalizirani / tako da se smrtni ishod mogao lakše povezati s ovim uzročnikom,/ premda je većina umrla zbog nastalih komplikacija neke druge bolesti (komorbiditet). (NEP)

Iako zanimljivo zbog svojih karakteristika i sve većeg broja osoba koje volontiraju,/ volonterstvo je još uvijek područje / koje je malo istraženo. (OLMV)

Brzo je uočeno/ da pretežno obolijevaju osobe starije životne dobi,/ premda je bilo i onih u srednjim godinama života. (NEP)

Među analiziranim rečenicama našle su se i 2 posljedične rečenice:

Svi teško oboljeli u pandemiji COVID-19 bili su hospitalizirani/ tako da se smrtni ishod mogao lakše povezati s ovim uzročnikom,/ premda je većina umrla zbog nastalih komplikacija neke druge bolesti (komorbiditet). (NEP)

To se povezuje s nekoliko činjenica,/ a posebno se ističe visoka smrtnost kod onih/ koji boluju od drugih kroničnih bolesti (komorbiditet)/ tako da je smrtnost povezana s nastalim komplikacijama nakon obolijevanja od COVID-19. (NEP)

Uočena je i jedna posljedična rečenica kao dio višestrukosložene rečenice:

To se povezuje s nekoliko činjenica,/ a posebno se ističe visoka smrtnost kod onih/ koji boluju od drugih kroničnih bolesti (komorbiditet)/ tako da je smrtnost povezana s nastalim komplikacijama nakon obolijevanja od COVID-19. (NEP)

Pronađena je i jedna vremenska rečenica:

Kad je u pitanju autoritet nastavnika,/ ove promjene su također vidljive. (SSP)

Na kraju, među analiziranim rečenicama našla se i jedna stvarna (realna)¹⁵ pogodbena rečenica kao dio višestrukosložene rečenice:

Ekstraverziju možemo bolje razumjeti/ ako uzmemo u obzir i facete/ koje se nalaze u podlozi: sklonost prijateljstvu, društvenost, asertivnost, razina aktivnosti, traženje uzbuđenja i vedrina. (OLMV)

¹⁵ „S obzirom na stupanj vjerojatnosti ostvarivanja radnje u zavisnoj (pa onda i u osnovnoj surečenici) razlikuju se stvarne, moguće i nestvarne uvjetne rečenice“ (Silić i Pranjković 2007: 347). Stvarnim se rečenicama označuje uvjet „čije ostvarenje stvarno vodi ostvarenju radnje u osnovnoj surečenici“ (Silić i Pranjković 2007: 348).

8.2. Vezna sredstva

Najčešće su u službi veznih sredstava odnosnih atributnih rečenica odnosna zamjenica *koji* (*koja, koje*), ali postoje i primjeri s odnosnom zamjenicom *čiji* (*čija, čije*) i *što*:

Snyder i Omoto su razvili model procesa volontiranja, koji specificira psihološke i bihevioralne značajke volontiranja. (OLMV)

Dok je u prošlosti prevladavao obrazovni sustav/ u čijem je središtu bio nastavnik i nastavni sadržaj,/ danas je u fokusu učenik i razvoj učeničkih kompetencija, odnosno odgoj i obrazovanje / koje je usmjereno na učenika. (SSP)

Radi se o većem broju umrlih u određenom razdoblju, što se povezuje s nekom pojavom u populaciji. (NEP)

Odnosna je zamjenica *koji* „opće i najčestotnije vezno sredstvo atributnih rečenica odnosnoga tipa“ (Silić i Pranjković 2007: 354) što se pokazalo istinito budući da je tako i u našem analiziranom korpusu. Zamjenica *koji* može imati i ulogu zamjene odnosnom vezniku *što* kojeg treba razlikovati od odnosne zamjenice *što* koja je pak nezamjenjiva zamjenicom *koji* (Silić i Pranjković 2007: 354). Sukladno tome, Pranjković (2002: 88) zaključuje da *koji* „uvijek može zamijeniti *što*, ali ne i obrnuto.“ Također, u hrvatskom je standardnom jeziku relativizator *koji* puno češći od relativizatora *što*, a relativizator *što* služi „i kao svojevrsna stilaska rezerva relativizatoru *koji*“ (Pranjković 2002: 89). Zamjenica *čiji* „ima posvojno značenje“ i ona u zavisnim surečenicama funkcionira kao atribut neke druge imenice pa ih kao takva i uvodi, „imenicu iz osnovne surečenice (koja označuje posjednika) stavlja u posvojni odnos s imenicom iz zavisne surečenice (koja označava posjedovano) (Silić i Pranjković 2007: 354).

Kod zavisnoupitnih atributnih rečenica uočili smo upitnu zamjenicu *koji* (*koja, koje*):

Postavlja se pitanje do koje je mjere COVID-19 pridonio preranoj smrti oboljelih. (NEP)

Osim zamjenica, u ulozi se veznika javlja i odnosni prilog *kad* sa značenjem vremena koji uvodi atributnu rečenicu (Silić i Pranjković 2007: 355) i upitni prilog *kako*:

Računa se/ da je pandemijski proces ozbiljnije zahvatio Hrvatsku u drugoj polovini travnja/ kada je kod nas proglašen početak pandemije. (NEP)

Postavlja se pitanje kako se razumijeva autoritet i koja su njegova suvremena obilježja. (SSP)

Osim što se javlja kao veznik atributnih rečenica, veznik *što* nalazimo i u drugim zavisnosloženim rečenicama. Silić i Pranjković (2007: 341) napominju da usporedne rečenice mogu biti izrazito raščlanjene odnosno dvodijelne i da u njima ulogu veznika imaju *što*, *kako* i *koliko* često zajedno s suodnosnim zamjeničkim riječima *to*, *tako* i *toliko*. Takve rečenice autori nazivaju rečenice korespondencije (Silić i Pranjković 2007: 341). Tako Pranjković (2019: 662) govori o korelativnom *što* koje glasi *što...to* te se pojavljuje u onim rečenicama u kojima rečenice korespondiraju odnosno „sadržaji se surečenica podudaraju, korespondiraju jedan s drugim“, primjerice:

Što nastavnici imaju veći autoritet, učenici imaju manju priliku postati autonomni. (SSP)

(Što nastavnici imaju veći autoritet, to učenici imaju manju priliku postati autonomni.)

Također, Pranjković (2019: 665) spominje i složeni veznik *kao što* koji dolazi u poredbenim rečenicama, i to kod usporedbe po jednakosti. Silić i Pranjković (2007: 340) objašnjavaju da veznik *kao što* „označuje izvjesnost (činjeničnost, faktivnost).“ Takve elemente s kojima se subjunktor *što* spaja Pranjković (2019: 670) naziva komparativizatorima, a Silić i Pranjković (2007: 341) u tu skupinu dodaju još i veznike *koliko...toliko* i *kako...tako*:

Ugodnost je, kao što je već navedeno, dimenzija ličnosti usmjerena na odnose s drugim ljudima. (OLMV)

Kako se povećavao broj hospitaliziranih/ tako se povećavao i broj umrlih,/ što je grafički prikazano na sl. 4. (NEP)

Kod subjektivnih i objektivnih izričnih rečenica javlja se veznik *da* koji je u toj službi „najčešći i najobičniji“ veznik naspram veznika *kako* koji je rjeđi i služi kao rezerva vezniku *da* (Silić i Pranjković 2007: 333).

Pretpostavlja se da je njegovo širenje započelo nekoliko mjeseci ranije iz grada Wuhana u Kini. (NEP)

S obzirom da je volontiranje prosocijalno ponašanje/ koje je dugoročno/ pretpostavka je/ da se u podlozi takvog ponašanja nalaze i dimenzije ličnosti. (OLMV)

*Može se reći **da** postoji ambivalentan odnos prema shvaćanju ulove i važnosti autoriteta. (SSP)*

U analizi objektnih rečenica uočili smo da uz izrične dolaze i objektno zavisnoupitne rečenice. Silić i Pranjković (2007: 333) dijele zavisnoupitne rečenice po značenju¹⁶, a u našem analiziranom korpusu sve su rečenice općepitne, one u kojima dolaze „upitni veznici „li“ ili „da li“ te upitne zamjenice „tko“, „koji“, „čiji“, „što“ i sl.“ (Silić i Pranjković 2007: 333).

*Cilj ovog rada je utvrditi u **kojoj** mjeri je pandemija COVID-19 utjecala na porast smrtnosti u populaciji Hrvatske tijekom 2020. godine. (NEP)*

*Uz to cilj je utvrditi je **li** ova pandemija utjecala na gubitak u godinama očekivanog života i koliki je taj gubitak. (NEP)*

*Oni uključuju karakteristiku ličnosti, motive i okolnosti/ koje predviđaju/ **tko** će postati volonter/ te kakva će biti njegova efikasnost i zadovoljstvo volontiranjem. (OLMV)*

Iako i premda su veznici dopusnih rečenica u analiziranim člancima:

***Iako** zanimljivo zbog svojih karakteristika i sve većeg broja osoba koje volontiraju,/ volonterstvo je još uvijek područje/ koje je malo istraživano. (OLMV)*

*Brzo je uočeno/ da pretežno obolijevaju osobe starije životne dobi,/ **premda** je bilo i onih u srednjim godinama života. (NEP)*

Prilikom analize uzročnih rečenica, uočili smo veznike *zbog* i *s obzirom da*. Iako Silić i Pranjković (2007: 342) kao veznike ove vrste rečenica navode *zbog toga što* i *s obzirom na to što* ili *s obzirom na to da*, možemo pretpostaviti da se i ovi naši veznici ubrajaju u tu skupinu:

*Najveći broj umrlih etiološki je prepoznat **zbog činjenice da je većina oboljelih, zbog težine kliničke slike, liječena bolnički.** (NEP)*

***S obzirom da je volontiranje prosocijalno ponašanje/ koje je dugoročno/ pretpostavka je/ da se u podlozi takvog ponašanja nalaze i dimenzije ličnosti.** (OLMV)*

Objektne posljedice rečenice koje smo analizirali dolaze s veznikom *da* i to na način da se u rečenicu koja ima zamjenički prilog *tako* kao priložna oznaka načina, na mjesto priložne oznake načina uvrsti druga rečenica koja označuje posljedicu koja je proizašla iz sadržaja

¹⁶ Po značenju, zavisnoupitne rečenice mogu biti općepitne, mjesne, vremenske, načinske, kvalitativne, količinske i uzročne (Silić i Pranjković 2007: 333).

glavne surečenice te se u takvom uvrštavanju zavisna surečenica označava veznikom *da* (Barić i sur. 2003: 501). Tako dobijemo proizvedeni veznik *tako da*:

Svi teško oboljeli u pandemiji COVID-19 bili su hospitalizirani/ tako da se smrtni ishod mogao lakše povezati s ovim uzročnikom,/ premda je većina umrla zbog nastalih komplikacija neke druge bolesti (komorbiditet). (NEP)

To se povezuje s nekoliko činjenica,/ a posebno se ističe visoka smrtnost kod onih/ koji boluju od drugih kroničnih bolesti (komorbiditet)/ tako da je smrtnost povezana s nastalim komplikacijama nakon obolijevanja od COVID-19. (NEP)

Zanimljivo je kako Silić i Pranjković (2007: 346) govore da je veznik *kako* kod namjernih rečenica rjeđi u odnosu na veznik *da*, dok se u našem korpusu češće bilježe rečenice s veznikom *kako*:

Glavna je karakteristika suvremene škole fleksibilnost i prilagodba učenicima, kako bi došlo do optimalnoga razvoja pojedinca. (SSP)

Nastavnikova je uloga bila prvenstveno prijenos znanja, ocjenjivanje i kontroliranje ponašanja učenika,/ dok je danas nastavnikova uloga vođenje, usmjeravanje i poticanje učenika/ kako bi oni mogli biti aktivni sudionici nastavnog procesa. (SSP)

On taj autoritet koristi za dobrobit učenika, kako bi im prenio znanja. (SSP)

Jedina pogodbeni rečenica u analiziranom korpusu je stvarna odnosno realna pogodbeni rečenica s veznikom *ako* koji je „najobičniji i najčešći veznik stvarnih uvjetnih rečenica“ (Silić i Pranjković 2007: 348) naspram veznika *ukoliko* koji je obilježen kao rjeđi.

Ekstraverziju možemo bolje razumjeti/ ako uzmemo u obzir i facete/ koje se nalaze u podlozi: sklonost prijateljstvu, društvenost, asertivnost, razina aktivnosti, traženje uzbuđenja i vedrina. (OLMV)

8.3. Redoslijed surečenica i rečenica

Silić (1984: 9) objašnjava kako se redoslijed može gledati sa stajališta kontekstualno neuključenog (razina rečenice) i kontekstualno uključene (razina teksta) reda riječi. Autor je zaključio da je redoslijed komponenti fiksna, kako za „redoslijed rečenice kao gramatičke jedinice“, tako i za „redoslijed rečenice kao komunikacijske jedinice“ (Silić 2006: 190). On

tvrdi da, pogotovo za znanstvene tekstove, redosljed na razini teksta nema slobode te da se obavijest razvija iz prethodne rečenice (Silić 2006: 190). Također, zaključak je i da će zavisna surečenica doći iza glavne budući da se „u njoj sažima rematski dio obavijesnoga ustrojstva“ (Brešan Ančić 2019: 357). Tako Silić (1984: 21-25) navodi da su odnosne, izrične, namjerne i posljedične rečenice u postpoziciji, a pogodbene i uzročne u antepoziciji. Silić (2006: 202) izdvaja anteponiranost kao posebnost znanstvenoga teksta. Tako se uspostavlja veza prethodnoga sa sljedećim pa anteponirane rečenice služe i kao „sredstva međutekstne veze“ (Silić 2006: 202). U skladu s time Badurina (2013: 306) ističe da su „u znanstvenim tekstovima anteponirane zavisne surečenice očigledno vrlo frekventne.“ U nastavku ćemo vidjeti je li to zaista tako i u analiziranim člancima.

Sve su analizirane odnosne i izrične rečenice u postpoziciji, kao i namjerne i posljedična. Kod uzročnih i pogodbenih dolazi do manjeg odstupanja. U analiziranim rečenicama, nalaze se dvije uzročne rečenice koje su u postpoziciji:

*Tako učitelji očekuju od učenika/ da budu podložni njihovim uputama/ **zbog formalne uloge koju posjeduju.** (SSP)*

*Najveći broj umrlih etiološki je prepoznat **zbog činjenice da je većina oboljelih, zbog težine kliničke slike, liječena bolnički.** (NEP)*

Razlog je tome što „postponiranost/anteponiranost uzročnog, vremenskog i pogodbenog zavisnog dijela ovisi o semantičko-logičkim odnosima između glavnog i zavisnog dijela.“ (Silić 1984: 23)

S obzirom na to da Silić (1984: 23) govori da pogodbene rečenice stoje u antepoziciji budući da uzrok prethodi posljedicu, zanimljivo je da jedina analizirana pogodbeno rečenica stoji u postpoziciji:

*Ekstraverziju možemo bolje razumjeti/ **ako** uzmemo u obzir i facete/ koje se nalaze u podlozi: sklonost prijateljstvu, društvenost, asertivnost, razina aktivnosti, traženje uzbuđenja i vedrina. (OLMV)*

Brešan Ančić (2019: 360) govori da je razlog postponirane pogodbene rečenice upravo „pomicanje obavijesnoga fokusa sa zavisnosložene rečenice na glavnu.“

Može se reći da se redosljed analiziranih zavisnosloženih surečenica relativno slaže s prethodno donesenim zaključcima te nema značajnijih odstupanja. Što se tiče redosljeda rečenica na razini teksta, Silić (2006: 200) ističe kako između rečenice i teksta dolazi do

semantičko-strukturne veze. Silić i Pranjković (2007: 360) spominju dva tipa veze među rečenicama u tekstu, linearna tekstna veza i paralelna tekstna veza. Kod linearne su tekstne veze rečenice povezane tako da „sljedeća rečenica proizlazi iz prethodne“ (Silić i Pranjković 2007: 360). Stoga je baš takva tekstna veza posebno karakteristična za znanstveni stil (Silić i Pranjković 2007: 360). Da bi se takva veza postigla, potrebna su vezna sredstva koja povezuju rečenice - konektori (Silić i Pranjković 2007: 378). Silić (1984: 109) ih dijeli na gramatičke, leksičko-gramatičke, leksičke i stilističke. Konektori koji se nalaze u analiziranom korpusu su *konačno, za bolje shvaćanje, nasuprot tome, s druge strane, tako, time, nažalost i primjerice* te se njima postigla kohezija teksta i povezanost rečenica u cjelinu:

***Konačno**, i šira zajednica doživljava efekte volonterstva kroz jačanje samoinicijative građana, građanskog aktivizma i odgovornosti te izgradnje kohezivnih zajednica u kojima postoje norme solidarnosti i reciprociteta. (OLMV)*

***Za bolje shvaćanje** ove dimenzije potrebno je osvrnuti se na facete neuroticizma: anksioznost, ljutnju, depresiju, samosvjesnost, neumjerenost i ranjivost. (OLMV)*

***Nasuprot tome**, osobe koje postižu niže rezultate na ovoj dimenziji imaju uže interese i nisu sklone čestim promjenama. (OLMV)*

***S druge strane**, progresivni pristup u središte stavlja učenika s ciljem jačanja posebnih kvaliteta učenika. (SSP)*

***Tako** možemo govoriti o konceptu relacijskoga autoriteta ili autoriteta odnosa. (SSP)*

***Time** se ukazuje na smrtonosne posljedice koje nisu nužno uvijek etiološki prepoznate i povezane s pandemijom. (NEP)*

***Nažalost**, velik je broj umrlih među bolesnicima koji su liječeni pomoću respiratora. (NEP)*

***Primjerice**, nakon velike epidemije gripe uobičajena je registracija većeg broja umrlih u zimskim mjesecima, što se povezuje s komplikacijama koje nastaju nakon te bolesti pa se smrt registrira kao zatajenje određenog organskog sustava, bez spominjanja gripe kao čimbenika prvobitnog narušavanja zdravlja. (NEP)*

9. ZAKLJUČAK

S obzirom na potrebe komunikacije, u hrvatskom standardnom jeziku postoji pet funkcionalnih stilova: administrativno-poslovni, znanstveni, novinarsko-publicistički, književnoumjetnički i razgovorni. Svaki od njih ima svoja pravila, a znanstveni je najstroži i izrazito je objektivan. U njemu se poseban značaj daje sintaksi kojoj su rečenice jedan od glavnih predmeta proučavanja. U ovom su nas radu zanimale zavisnosložene rečenice koje nastaju uvrštavanjem zavisne surečenice u glavnu pa tako postoji više vrsta rečenica: subjektne, objektne, predikatne, uzročne, atributne, pogodbene i dr. Zavisnosložene rečenice mogu biti bezvezničke pa ih onda zovemo asindetske, a mogu biti i vezničke pa se nazivaju sindetske. U ovom su se radu proučavale samo sindetske rečenice (eksplicitna subordinacija) zbog toga što implicitnu subordinaciju nalazimo, primjerice, u upravnom govoru i sličnim strukturama što se pokazalo točno budući da u analiziranom korpusu nije pronađena nijedna rečenica takve vrste. Uloga veznih sredstava je uspostavljanje odnosa među surečenicama, a ona se dijele na veznike i na konektore. Veznici nezavisnosloženih rečenica nazivaju se konjunktoria, a zavisnosloženih subjunktoria te konektori koji su veznici na razini teksta odnosno povezuju rečenice u jedinstvenu cjelinu.

U radu su se analizirale zavisnosložene rečenice u trima člancima: : *Stavovi studenata pedagogije o autoritetu nastavnika* autorica M. Krešić, T. Zelenika i T. Vekić iz časopisa *Acta Iadertina*, *Neki epidemiološki pokazatelji u pandemiji COVID-19 u Republici Hrvatskoj tijekom 2020. godine* autora D. Ropca, I. Stašević i G. Rafaj iz časopisa *Acta medica Croatica* te *Osobine ličnosti i motivi za volontiranje* autorica M. Juzbašić i T. Vukasović Hlupić iz časopisa *Psihologijske teme*. S obzirom na postavljene ciljeve i hipoteze, rezultati nisu bili potpuno očekivani. Naime, dokazalo se da subjektne rečenice ne prevladavaju u tekstovima i da jednostavne rečenice nisu rijetke, već naprotiv, korpus obiluje jednostavnim rečenicama. Nadalje, potvrdilo se da su u znanstvenom tekstu brojne atributne i uzročne rečenice, ali da dopusnih ima jako malo. Što se tiče redoslijeda rečenica, u analizi nije bilo značajnijih odstupanja te je time analiza bila potpuna.

10. SAŽETAK

Administrativno-poslovni, znanstveni, novinarsko-publicistički, književnoumjetnički i razgovorni pet su funkcionalnih stilova u hrvatskom standardnom jeziku. Znanstveni je stil objektivan, rigorozan i precizan pa u skladu s time postoje i određene norme koje se moraju poštivati. Gramatika ima posebnu ulogu u oblikovanju znanstvenog teksta, a pogotovo sintaksa. Jedan su od glavnih predmeta sintakse rečenice koje se dijele na jednostavne i složene, a složene se dalje dijele na zavisnosložene i nezavisnosložene. Zavisnosložene rečenice su one koje nastaju uvrštavanjem zavisne surečenice u glavnu i između njih postoji odnos zavisnosti. Bitnu ulogu u stvaranju odnosa zavisnosti čine vezna sredstva koja se dijele na veznike (subjunktori i konjunktori) i konektore koji čine vezna sredstva na razini teksta. Prilikom analize dobili smo neočekivane rezultate, puno jednostavnih rečenica, a malo subjektivnih i dopusnih. Očekivan je bio veliki broj uzročnih i atributnih rečenica što se i pokazalo točnim, a što se tiče redoslijeda rečenica, nije bilo većih odstupanja te smo na taj način zaključili rad i analizu.

Ključne riječi: znanstveni stil, zavisnosložene rečenice, vezna sredstva, redoslijed rečenica

11. SUMMARY

Administrative-business, scientific, journalistic-publicist, literary-artistic and conversational are five functional styles in the Croatian standard language. The scientific style is objective, rigorous and precise, and accordingly there are certain norms that must be respected. Grammar has a special role in shaping a scientific text, and especially syntax. One of the main subjects of syntax are sentences that are divided into simple and complex, and complex are further divided into dependent and independent. Dependent compound sentences are those that are created by including the dependent adverb in the main and there is a relationship of dependence between them. An important role in creating a relationship of dependence is played by connecting means that are divided into conjunctions (subjunctors and conjunctors) and connectors that make up connecting means at the text level. During the analysis, we obtained unexpected results, a lot of simple sentences, and few subjective and permissible ones. A large number of causal and attribute sentences was expected, which turned out to be correct, and as far as the order of sentences is concerned, there were no major deviations, so we concluded the work and analysis.

Literatura

1. Badurina, L. (2013). Red sastavnici na razini složene rečenice i teksta. *Rasprave: Časopis Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje*, 39 (2), 299-310.
2. Badurina, L., Palašić, N. (2019). Asindetske subordinirane strukture. *Rasprave: Časopis Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje*, 45 (2), 249-263.
3. Barić, E., Lončarić, M., Malić, D., Pavešić, S., Peti, M., Zečević, V., Znika, M. (1997). *Hrvatska gramatika*. Zagreb: Školska knjiga.
4. Barić, E., Lončarić, M., Malić, D., Pavešić, S., Peti, M., Zečević, V., Znika, M. (2003). *Hrvatska gramatika*. Zagreb: Školska knjiga.
5. Blažević, V. (2009). Znanstveni stil. *Hrvatistika: studentski jezikoslovni časopis*, 3 (3), 7-14.
6. Brešan Ančić, T. (2019). Zavisnosložene rečenice u administrativnom stilu Kraljevine Dalmacije u drugoj polovici 19. stoljeća. *Rasprave: Časopis Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje*, 45 (2), 347-364.
7. Frančić, A., Hudeček L., Mihaljević M. (2005). *Normativnost i višefunkcionalnost u hrvatskome standardnom jeziku*. Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada.
8. Gligorić, I. M. (2013). Veznici i njihov gramatički položaj. *Lahor: časopis za hrvatski kao materinski, drugi i strani jezik*, 2 (16), 121-142.
9. Pranjković, I. (1996). Funkcionalni stilovi i sintaksa. *Suvremena lingvistika*, 41-42 (1-2), 519-527.
10. Pranjković, I. (2002). *Hrvatska skladnja*. Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada.
11. Pranjković, I. (2013). *Gramatička značenja*. Zagreb: Matica hrvatska.
12. Pranjković, I. (2018). O riječima nego, no, već, još i tek. *Fluminensia: časopis za filološka istraživanja*, 30 (1), 63-76.
13. Pranjković, I. (2019). Subordinirane strukture s veznikom što. *Rasprave: Časopis Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje*, 45 (2), 659-673.
14. Silić, J. (1984). *Od rečenice do teksta*. Zagreb: Sveučilišna naklada Liber.

15. Silić, J. (2006). *Funkcionalni stilovi hrvatskog jezika*. Zagreb: Disput.
16. Silić, J., Pranjković, I. (2007). *Gramatika hrvatskoga jezika*. Zagreb: Školska knjiga.
17. Stolac, D. (2019). Sintaktičke raznolikosti u dijakroniji i sinkroniji (na primjeru pravnih tekstova). *Fluminensia: časopis za filološka istraživanja*, 31 (1), 157-181.
18. Vukojević, L. (1998). Obradba veznika u općem hrvatskom rječniku. *Filologija*, (30-31), 379-394.

Izvori

1. Juzbašić, M., Vukasović Hlupić, T. (2015). Osobine ličnosti i motivi za volontiranje. *Psihologijske teme*, 24 (2), 279-304.
2. Krešić, Z., Zelenika T. (2020). Stavovi studenata pedagogije o autoritetu nastavnika. *Acta iadertina*, 17 (1), 49-64.
3. Ropac, D., Stašević, I., Rafaj, G. (2020). Neki epidemiološki pokazatelji u pandemiji COVID-19 u Republici Hrvatskoj tijekom 2020. godine. *Acta medica Croatica: Časopis Akademije medicinskih znanosti Hrvatske*, 74 (4), 299-305.

Obrazac A.Č.

SVEUČILIŠTE U SPLITU
FILOZOFSKI FAKULTET

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

kojom ja LUCIANA KONTIĆ, kao pristupnik/pristupnica za stjecanje zvanja magistra/magistrice HRVATSKOG JEZIKA I KNJIŽEVNOSTI I PEDAGOGIJE, izjavljujem da je ovaj diplomski rad rezultat isključivo mogega vlastitoga rada, da se temelji na mojim istraživanjima i oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio diplomskoga rada nije napisan na nedopušten način, odnosno da nije prepisan iz necitiranoga rada, pa tako ne krši ničija autorska prava. Također izjavljujem da nijedan dio ovoga diplomskoga rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Split, 3. 9. 2021.

Potpis L. Kontić

